

A KORÁN

(részletek)

Tudjuk, hogy a Korán (*Qur'ān*, a szir *qeryānā*-ból = „recitálás”, „előadás”, és *nem olvasás*, ahogy elterjedt) nemcsak az iszlám, egy világvallás születésének alapdokumentuma, hanem a kialakuló iszlámközösség társadalmi- és magánéletének szabályozója, zsinórmértéke, ami a kialakuló – a prófétára visszavezetett, vele legitimizált – „szokással”, a *szunna*-val a ma is élő muszlim jog (*šari'ca*) alapja lett. A Korán tanulmányozása ezért nem szorítkozik a vallástörténészre, hanem a történéstől a gazdaságtörténészen át a politikusig, mindenki előbb-utóbb találkozik vele, ha a muszlim népek múltjával, vagy jelenével foglalkozik.

Tudományosan felhasználható, teljes magyar nyelvű Korán fordításunk nincsen, a különböző kísérletek közül még a legfelhasználhatóbb Somogyi József 1947-ben megjelent szemelvényes fordítása, amelynek azonban alig van magyarító apparátusa, az is zömében elavult. Egy korszerű, tudományos, alapos és megbízható kommentárral ellátott magyar fordításra nagy szükség lenne, ám ennek feltételeit a magam részéről még nem látom körvonalazódni. Ám addig is, jobb híján néhány olyan részletet bocsátunk közzé, amelyek egyrészt képet adnak a Koránnak a későbbi *jogi* és *gazdasági* életet szabályozó-meghatározó mozzanatáról, másrészt megpróbálják érzékeltetni azt, hogy miképpen használható fel a Korán mint *történeti forrás*. Az előbbit illusztráló 2. és 4. szúra részleteit Somogyi József fordította és magyarázta, az utóbbi bemutató 105. és 106. szúrárt Simon Róbert fordította és kommentálta.

2. szúra. *A tehén (Medinia)*

Ez a könyv – nincs kétség benne – vezetés az Istenfélőknek. Azoknak, akik hisznek az elrejtettben, elvégzik az imát és költenek a Mi adományunkból. Azoknak, akik hisznek abban, ami neked lebecsájtott és ami előtted lebecsájtott s a másvilágban ők biztosan hisznek. Azok követik Uruk vezetését és jól megy a soruk.

5 Bizony, a hitetleneknek mindegy, hogy meginted-e őket vagy nem inted meg őket; nem hisznek. Lepecsételte Alláh szívüket és hal-

lásukat, tekintetükön lepel van és nagy büntetés a részük. Vannak emberek, akik így szólnak: „Hiszünk Alláhban és az ítélet napjában” s ők mégsem hívők. El akarják ámítani Alláhot és a hívőket, de csak önmagukat ámítják el és nem tudják azt. Szívükben betegség van. Alláh pedig megszaportja a betegségüket és fájdalmas büntetésben lesz részük, mert hazudtak.

- 16 Hasonlók ők ahhoz, aki tüzet gyújtott s midőn az megvilágított mindent körülötte, Alláh elvette világosságukat és olyan sötétségben hagyta őket, hogy nem látnak semmit. Süketek, némák és vakok ők, tehát nem térnek vissza. Vagy mint a felhőből áradó bőséges eső, benne sötétség, mennykő és villám, – ők pedig újjukat fülükbe dugják a mennydörgés miatt, a haláltól félve; de Alláh körülszi a hitetleneket. A villám csaknem elveszi a látásukat; amikor rájuk világlik, benne járkálnak, mikor pedig elsötétedik fölöttük, megállnak. Ha Alláh úgy akarná, elvonná hallásukat és látásukat. Bizony, Alláhnak hatalma van mindenben!
- 33 Ó Izráél gyermekei! Emlékezzetek jótéteményemre, amelyet nektek ajándékoztam! Tartsátok meg Velem a szövetséget, Én is megtartom veletek a szövetséget s csak Engem féljete! És higgyetek abban, amit leküldöttem hozzátok, megerősítvén azt (az írást), ami veletek van! Ne legyetek az elsők, akik nem hisznek benne és ne adjatok csekély árat az Én jeleimért s csak Engem féljete! És ne öltöztessétek az igazságot a hamisságba s ne rejtsetek el az igazságot tudotok ellenére!
- 40 És végezzétek el az imát, adjatok alamizsnát és hajoljatok meg a meghajlókkal! Hát jámborságot akartok parancsolni az embereknek, saját lelketeket pedig elhanyagoljátok, holott olvassátok az írást? Hát nincs belátástok? Keressetek menedéket a türelemben és az imában; bizony, nehéz dolog az, csak nem az alázatosoknak, Akik tudják, hogy találkoznak Urukkal és Hozzá térnek vissza!
- 73 Vannak közöttük (t.i. a zsidók között) tudatlanok, akik nem ismerik a Könyvet, csak hiabavalóságokat s csak sejtenek egyetmást. De jaj azoknak, akik a Könyvet a kezükkel írják és azután így szólnak: „Ez Alláhtól van”, hogy kis árat adjanak érte! Jaj nekik a kezük írásért és jaj nekik a keresetükért!
- 139 Láttuk, amint orcád az ég felé fordul; de Mi (imádnál) olyan irányba akarunk fordítani téged, amely tetszik Neked. Fordítsd orcádat a szent mecset¹ irányába, s bárhol vagytok, fordítsátok orcátokat

annak az irányába; és bizony, azok, akiknek a Könyv adatott, tudják, hogy ez az igazság Uruktól! S Alláh nem figyelmetlen arra, hogy mit cselekesztek.

- 187 Ó ti, akik hisztek! Egyetek a jó dolgokból, amelyekkel ellátunk titeket és köszönjétek meg Alláhnak, ha Hozzá imádkoztok! Csak a hullát, a vért és a sertéshúst tiltotta meg nektek és (az olyan áldozati állatot), amelyet nem Alláhnak, hanem másnak áldoztok. Aki azonban rákényszerül, anélkül, hogy megkívánná és anélkül, hogy törvényellenesen cselekednék, azon nincsen bűn. Bizony, Alláh megbocsátó és irgalmas.
- 172 Nem az a jámborság, hogy orcátokat keletre és nyugatra fordítjátok, hanem az a jámbor, aki hisz Alláhban, az ítélet napjában, az angyalokban, a Könyvben és a prófétákban, s aki vagyonát Iránta való szeretetből a rokonokra, az árvákra, a szegényekre, a vándorra, a koldusokra és a rabszolgákra költi, s aki elvégzi az imádságot és megadja a szegényadót, s azok, akik megtartják szerződésüket, ha szerződést kötöttek s állhatatosak a szerencsétlenségben, az inségben és a szükség idején, — ők az igazmondók és az Istenfélők. Ó ti, akik hisztek! Elő van írva számotokra a megtorlás a meggyilkoltakért: a szabad ember a szabad emberért, a rabszolga a rabszolgaért, s az asszony az asszonyért. Akinek pedig fiútestvére megbocsát valamit, azzal szemben méltányosan kell a követeléseket érvényesíteni, kártalanítás neki azonban bőséges legyen! Könnyítés az Uraktól és könyörületesség. Aki pedig azután vétkezik, annak fájdalmas büntetés az osztályrésze.
- 155 S a megtorlásban élet van számotokra, ó értelmes emberek, talán istenfélők lesztek. Előíratott számotokra, ha a halál közeledik valamelyiketekhez, és ha jószágot hagy hátra, hogy méltányosan örökséget hagyjon a szülőkre és a rokonokra; köteletségül az Istenfélőknek. Aki pedig változtat azon (a végrendeleten), miután hallotta azt, annak vétké azokon van, akik változtatnak rajta. Bizony, Alláh hall és tud (mindent). Aki pedig az örökhatározó részéről méltánytalanságtól vagy büntől tart és rendet teremt közöttük, nem követ el bűnt. Bizony, Alláh megbocsátó és irgalmas. Ó ti, akik hisztek! Előíratott számotokra a bőjt, amint előíratott azoknak, akik előttetek voltak — talán istenfélők lesztek — Megszámlált napokon keresztül. Ha pedig valaki közületek beteg vagy úton van, ugyanannyi (napon át bőjtöljön) más napokon! Akik azonban megtehetik ezt (s nem teszik), azok váltságul adjanak enni egy szegénynek! S aki önként tesz jót, az javára lesz neki.

S ha böjtöltök, javatokra lesz, ha megértitek azt. Ramadhán hava az, amelyben lebecsájtatott a Korán, helyes útmutatóul az embereknek s a helyes útmutatás és az isteni kinyilatkoztatás bizonyosságaiul. Aki közületek otthon van abban a hónapban, böjtölje végig! Aki pedig beteg vagy úton van (ugyannyi) számú napig (böjtöljön) más napokon! Alláh könnyíteni akar nektek s nem nehezíteni s hogy töltsétek ki (a napok) számát, s hogy magasztaljátok Alláhot, amikor a helyes útra vezérel benneteket; talán hálások lesztek!

S ha szolgálím Felőlem kérdeznek téged, Én közel vagyok; válaszolok a hívó szavára, ha hív Engem; de hallgassanak Rám és higgyenek Bennem; talán helyes úton járnak! Meg van engedve nektek, hogy a böjt éjszakáján érintkezzetek asszonyaitokkal. Ruhák ők nektek s ti ruhák vagytok önekik. Alláh tudja, hogy önmagatokat ámtóttátok s kegyelmével ismét felétek fordul és megbocsát nektek. Most tehát érintkezzetek velük és törekedjete arra, amit Alláh előirt nektek! S egyetek és igyatok, míg csak szürkületkor a fehér cérnaszálat a fekete cérnaszáltól meg nem tudjátok különböztetni! Akkor végezzétek be a böjtöt éjszakáig s ne érintkezzetek velük, amíg a mecsetekben tartózkodtok! Ezek Alláh rendelései; ne közeledjete feléjük! Így magyarázza meg Alláh az Ő jeleit az embereknek; talán Istenfélők lesznek.

185 Megkérdeznek téged az újhóldak felől. Mondd: „Megállapított időpontok azok az embereknek és a zarándoklatnak. Nem az a jámborság, hogy hátulról mentek a házakba,² hanem az a jámbor, aki Istent féli! Menjete tehát a kapukon keresztül a házakba és féljétek Istent; talán jól megy majd sorotok!

És harcoljate Alláh ügyéért azokkal, akik veletek harcolnak s ne kövessete el kihágást;³ bizony, Alláh nem szereti a kihágókat!

És öljéte meg őket, ahol csak találjátok és üzzéte el őket, ahonnan ők elűzete benneteket; a kísértés rosszabb az ölésnél! De ne harcoljate velük a Szent Mecsetnél, hacsak ők nem harcolnak abban veletek. Ha azonban ők kezdenek harcolni veletek, öljéte meg őket; olyan a hitetlenek megtorlása! De ha abbahagyják, Alláh megbocsátó és irgalmas. S harcoljate velük, míg csak meg nem szűnik a kísértés és a vallás nem lesz Alláhé! De ha abbahagyják, nincs ellenségeskedés,
190 csak az igazságtalanokkal szemben. A szent hónap a szent hónapért és a szentségek is megtorlás (alá esnek).⁴ Aki erőszakosan lép fel veletek szemben, azzal szemben ti is erőszakosan lépjete fel, az ő fellépésé-

- hez hasonlóan! Féljétek Alláhot s tudjátok meg, hogy Alláh az Isten-félőkkel van! Adakozzatok Alláh ügyéért s ne adjátok oda magatokat a romlásnak! Tegyetek jót; bizony, Alláh szereti a jótevőket! Végez-
 zétek el a zarándoklatot és a kis zarándoklatot.⁵ Alláhért! Ha akadályozva vagytok, kis áldozatot ajánljatok fel! Ne borotváljátok meg fe-
 jeteiket, míg az áldozati állat az áldozati helyre nem érkezett oda! Aki
 beteg közületek, vagy kára van a fején, az váltság gyanánt bőjtöljön,
 vagy adjon alamizsnát, vagy hozzon áldozatot! Úgy biztonságban
 vagytok; – aki pedig a zarándoklat előtt a kis zarándoklatot végzi el,
 kis áldozatot ajánljon fel, aki azonban semmit sem talál (áldozatul),
 bőjtöljön három napig a zarándoklat alatt és hét (napig), ha visszatér-
 tek; tíz teljes (nap) az! Azt (tegye az is), akinek családja nincs ott a
 Szent Mecsetnél! Féljétek Alláhot és tudjátok meg, hogy Alláh kemé-
 nyen büntet! A zarándoklat (ideje) az ismert hónapok.⁶ Aki elhatá-
 rozza azokban a zarándoklatot, tartózkodjék a zarándoklat alatt a
 nemi érintkezéstől, a jогtalanságtól és a perpatvartól! Alláh tudja,
 mi jót cselekedtek. Lássátok el magatokat útravalóval; de a
 legjobb útravaló az Istenfélelem! Féljétek Engem, ó értelmesek!
 Nem bűn nektek, ha Uratoktól nyereségre törekeszték.⁷ S ha
 lefuttok Arafátról⁸ emlékeztetek meg Alláhról a Szent Helyen⁹ s em-
 195 lékeztetek meg Róla, amint benneteket a helyes útra vezérelt, bár
 előbb tévelygők voltatok! Azután fussatok, ahonnan az emberek fut-
 nak és kérjétek bűnbocsánatot Alláhtól! Bizony, Alláh megbocsátó és
 irgalmas! Ha azután elvégeztétek szertartásaitokat, emlékeztetek meg
 Alláhról, úgy ahogy atyáitokról emlékeztetek meg, vagy még buzgóbb
 megemlékezéssel! Vannak olyan emberek, akik így szólnak: „Urunk,
 adj meg nekünk (mindent) a világon” – ezeknek nem lesz osztályré-
 szük a másvilágon.
- 211 Megkérdeztek téged, mit adjanak (alamizsna gyanánt). Mondd:
 „Ami jót adtok, legyen az a szülőké, a rokonoké, az árváké, a szegé-
 nyeké és az utasé! S ami jót tesztek, Alláh tudja azt. Előíratott nek-
 tek a harc, de az kellemetlen nektek. De lehet, hogy nem szerettek
 valamit, holott az jó nektek, s lehet, hogy szerettek valamit, holott az
 rossz nektek; és Alláh tudja (azt), ti pedig nem tudjátok. Megkérd-
 nek téged a harcról a szent hónapban. Mondd: „Harcolni abban rossz
 s elfordulás Alláh ügyétől s hitetlenség Őbenne és a Szent Mecsetben;
 s az Ő népét kiűzni abból, még rosszabb Alláh előtt; s a kísértés rossz-
 szabb az ölésnél. S mindaddig harcolni fognak veletek, míg csak el nem

téritenek benneteket a vallástoktól, hacsak képesek erre. Aki azonban közületek elpártol a vallásától, s hitetlenként hal meg, azoknak a cselekedetei hiábavalók e világon és a másvilágon; a tűz társai ők és örök-ké abban maradnak. Bizony akik hisznek, s akik kivándorolnak¹⁰ s akik harcolnak Alláh ügyéért, azok remélhetik Alláh irgalmát, mert Alláh megbocsátó, irgalmas. Megkérdeznek téged a borról és a szerencsejátékról.¹¹ Mondd: „Azokban nagy bűn van és haszon az embereknek. Bűnös voltuk azonban nagyobb a hasznuknál”. S megkérdeznek téged, hogy mit adjanak (alamizsna gyanánt). Mondd „A felesleget”. Így magyarázza meg nektek Alláh a jeleket; talán elmélkedtek Evilágról és a másvilágról. S megkérdeznek téged az árvák felől. Mondd: „Segíteni rajtuk jó”. S ha dolgotok van velük, testvéreitek ők. S Alláh meg tudja különböztetni a gonosztevőt a jótevőtől. S ha Alláh akarná, keményen, bánna veletek; bizony Alláh hatalmas és bölcs! S ne vegyetek feleségül bálványimádó nőket, míg csak igazhívökké nem lesznek! Bizony, jobb a hívő rabszolgaleány, mint a bálványimádó nő, még ha tetszik is nektek. S ne menjetek férjhez bálványimádókhoz, míg csak igazhívökké nem lesznek! Bizony, jobb a hívő rabszolga, mint a bálványimádó, még ha tetszik is nektek. Azok a tűzhöz hívnak, Alláh azonban a paradicsomba és a megbocsátásra hív el engedelmeivel s megmagyarázza jeleit az embereknek; talán elmélkednek rajta. S megkérdeznek téged a nők havi tisztulása felől. Mondd: „Kár az”. Tartózkodjatok tehát asszonyaitoktól tisztulás alatt és ne közeledjetek hozzájuk, míg csak nem tiszták! Ha azonban megtisztultak, keressétek fel őket, amint Alláh megparancsolta nektek! Bizony, Alláh szereti a vezekelőket és szereti a megtisztulókat.

Asszonyaitok szántóföld nektek. Menjetek szántófeldeitekre, amikor akartok, gondoskodjatok magatokról, féljétek Alláhot és tudjátok meg, hogy találkozni fogtok Vele! S vigyetek örömhírt a hívőknek! S ne tegyétek Alláhot esküitek tárgyának, hogy jámborok és istenfélők legyetek s békét teremtsetek az emberek között! S Alláh (mindent) halló és tudó. Nem büntet meg benneteket Alláh, ha esküitekben meggondolatlant mondtok; de megbüntet benneteket azért, amivel szívetek foglalkozik. S Alláh megbocsátó és szelid. Azok, akik megesküsznek, hogy asszonyaiktól távortartják magukat, várjanak négy hónapig! Ha azután visszatérnek (házastársi kötelességükhöz), Alláh megbocsátó és irgalmas. Ha pedig elhatározzák a válást, Alláh halló és tudó. S az elvászott asszonyok várjanak három tisztulás

idejéig! S nincs megengedve nekik, hogy eltitkolják, mit teremtett Alláh a méheikben, ha hisznek Alláhban és az ítélet napjában. S férjeiknek illendőbb visszavenni őket abban az állapotban, ha vissza akarják állítani (a közöttük volt helyzetet). S az asszonyok kötelessége, hogy úgy viselkedjenek (férjeikkel szemben), mint azok ő velük szemben, illő előzékenységgel. A férfiaknak azonban elsőbbségük van velük szemben. Bizony, Alláh hatalmas és bölcs. A válás kétszer van megengedve, akkor azonban vagy méltányossággal meg kell tartani, vagy ajándékkal kell elbocsájtani (az asszonyt). S nincs megengedve, hogy valamit is elvegyetek abból, amit nekik adtatok, ha csak nem félnek mindaketten, hogy nem követik Alláh rendeléseit. S ha attól félték, hogy egyikük sem tartja meg Alláh rendeléseit, ők ketten nem követnek el bűnt, ha az asszony valamivel megváltja magát.¹² Ezek Alláh rendelései; át ne hágiátok azokat, mert akik áthágiák Alláh rendeléseit, joggalanságot cselekszenek! Ha a férfi elvált az asszonytól, utóbb nincs neki az asszony törvényesen megengedve, míg csak más férfihoz nem ment feleségül. S ha ez azután elválik tőle, nem követnek el ők ketten bűnt, ha visszatérnek egymáshoz, ha úgy vélik, hogy megtarthatják Alláh rendeléseit. Ezek Alláh rendelései; megmagyarázza azokat értelmes embereknek. S ha elváltok az asszonytól s azok végére érnek várakozási idejüknél, vagy tartásotok meg őket méltányossággal, vagy bocsássátok el őket méltányossággal; de ne tartásotok meg őket erőszakkal, hogy törvénytelenéget ne kövessetek el! Aki azt cselekszi, vétkezik önmaga ellen. S ne üzzetek gúnyt Alláh jeleivel s emlékezzetek meg Alláhnak irántatok tanúsított kegyelméről, a Könyvről és a bölcsességről, amelyet lebocsájtott hozzátok, hogy megintsen azzal benneteket! S féljétek Alláhot és tudjátok meg, hogy Alláh mindent tud! S ha elváltok az asszonyoktól s ők végére érnek várakozási idejüknél, ne akadályozzátok meg őket abban, hogy (újból) férjhez ne menjenek, ha efelől egymás között méltányosan megegyeznek! Intelmül szolgál ez annak, aki közületek hisz Alláhban és az ítélet napjában. Ez illendőbb nektek és jogosabb. S Alláh (mindent) tud, ti pedig nem tudtok. S az (elvált) anyák szoptassák két teljes éven át gyermekeiket, ha valaki (a férj) úgy akarja, hogy teljes legyen a szoptatás! S az atya kötelessége az asszonyok ellátása és felruházása méltányosság szerint. De senki sem kötelezhető többre, mint amennyit megbír. Szülőanya nem károsodhat gyermeke miatt, sem pedig atya a gyermeke miatt. Ugyanez (áll) az örökösre.¹³ Ha pedig ők ketten kölcsönös megegyezéssel és tanácskozással el akarják választani a gyermeket,

nem követnek el bűnt. Ha dajkával akarjátok szoptatni gyermekeiteket, nem követtek el bűnt, amennyiben megfizetitek, amiben méltányossággal megállapodtok. Féljétek Alláhot s tudjátok meg, hogy Alláh látja, hogy mit cselekesztek!

Akik elhunynak közületek és asszonyokat hagynak maguk után, ezek várjanak négy hónapig és tíz (napig)! Ha azonban végére érnek várakozási idejüknek, nem követnek el bűnt azért, amit ők a méltányosság szerint önmagukkal cselekesznek. S Alláh tudja, mit cselekesztek. Nem követtek el bűnt, ha célzást tesztek eljegyzésre az asszonyoknak,¹⁴ vagy ha ezt eltitkoljátok magatokban. Alláh tudja, mit gondoltok róluk. De ne ígérjétek nekik titokban találkát, ha csak nem szölkök illedelmes szavakat! S ne határozatok el házasságkötést, míg le nem jár a Könyvben előírt határidő! S tudjátok meg, hogy Alláh tudja, mi van a szívetekben! Vigyázzatok tehát s tudjátok meg, hogy Alláh megbocsátó és szelid! S nem követtek el bűnt, ha elváltok az asszonyoktól, mielőtt érintettétek őket vagy hozományt adtatok nekik. Válásakor pedig ajándékozzátok meg őket, a jómódú a maga tehetsége szerint a szűkölködő a maga tehetsége szerint, méltányosan; kötelességük ez a jótevőknek! De ha elváltok tőlük, mielőtt érintettétek őket vagy hozományt adtatok nekik, akkor legyen a fele annak, amit megállapítottatok, hacsak el nem engedik, vagy el nem engedi az, akinek a kezében van a házassági szerződés! S közelebb van a jámborsághoz, hogy elengedjétek. S ne feledkezzetek meg a jóságról egymás között! Bizony, Alláh látja, mit cselekesztek. S végezzétek el lelkiismeretesen az imádságot, (különösen) a középső imádságot¹⁵ és álljatok Alláh tiszteletére alázatosan! S ha félték, gyalog vagy lovagolva (is imádkozhattok), s ha biztonságban vagytok, emlékezzetek meg Alláhról, amint Ő megtanított benneteket arra, amit nem tudtatok! S akik elhunynak közületek és feleségeket hagynak maguk után, végrendeletileg gondoskodjanak feleségeik ellátásáról egy évig, anélkül, hogy elűznék őket! Ha azonban eltávoznak, nem ér benneteket bűn azért, amit ők (az asszonyok) a méltányosság szerint magukkal tesznek. S Alláh hatalmas és bölcs. S az elvált asszonyoknak ellátás van megállapítva a méltányosság szerint; kötelességük ez az Istenfélőknek. Így magyarázza meg nektek Alláh az Ő jeleit; talán megértitek.

256 Alláh az, akin kívül nincsen Isten. Ő az élő, az örökkévaló. Nem vesz rajta erőt sem szendergés, sem álom. Az Ővé az, ami a mennyekben van és az, ami a földön van. Ki járhat közben Nála, ha csak nem az Ő engedelmével? Ő tudja, mi van előttük és mi van mögöttük. Tu-

dásából semmit sem érhetnek meg, csak azt, amit Ő akar. Trónszéke kiterjed a mennyekre és a földre s nem fárasztja Őt mindakettőnek a megtartása sem. S Ő a Magas, a Nagy!¹⁶

- 285 S hisz a küldött abban, ami lebecsájtatott neki Urától. S a hívők mind hisznek Alláhban, az Ő angyalaiban, könyveiben és küldötteiben. S nem teszünk különbséget eggyel sem küldöttei közül. S így szóltak: „Hallottunk és engedelmeskedünk; bocsánatodat (kréjük), ó Urunk! S Hozzád van a visszatérés!”

4. szúra. Az asszonyok (Medinai)

- 1 Ó emberek! Féljete Uratokat, aki egyetlen lényből teremtett benneteket és teremtette abból életepárját és kettejükből sok férfit és asszonyt származtatott! S féljete Alláhot, akinek nevében egymástól kéritek (jogaitokat) és (ügyeljetek kötelességeitek) rokonságotok iránt! Bizony, Alláh örökösdi felettetek! S adjátok meg az árváknak vagyonukat és ne cseréljete értéktelen dolgokat jókért és ne emészte meg az ő vagyonukat (ráadásul) a ti vagyonotokhoz! Bizony nagy bűn az. S ha félte, hogy nem tudtok méltányosok lenni az árvák iránt, vegyete feleségül olyan asszonyokat, amilyeneket jónak láttok, (de csak) kettőt, hármat vagy négyet; de ha attól tartotok, hogy nem tudtok igazságot tenni közöttük, akkor csak egyet vegyete el, vagy amit a jobbkezetek birtokol.¹⁷ Ez megfelelőbb, hogy le ne térjete a (helyes útról)! S adjátok meg az asszonyoknak hozományaitak önként! De ha úgy tetszik nekik, hogy egy részét nektek adják, fogyasszátok el azt jóegészséggel!
- 12 Gyermeketeiket illetően Alláh (ezt) teszi kötelességettekké: a fiúnak annyi örökrész (jussón), amennyi két leány részére. Ha azonban kettőnél több leány van, örököljék kétharmadát annak, amit (az elhunyt) hagyott; s ha csak egy van, legyen övé a fele. A szülők közül pedig mindegyiknek jussón egyhatoda annak, amit hátrahagyott, ha gyermeke van neki; de ha nincs gyermeke és csak szülői örökölnek tőle, anyjái legyen egyharmad; s ha fivérei vannak, anyjái legyen egyhatod, örökölhagyott hagyaték vagy adósság törlesztése után. Születek és fiaitok közül nem tudjátok, melyik van közelebb hozzátok hasznosságban. Rendelés ez Alláhtól. Bizony, Alláh tudó és bölcs.
- 27 Tiltva vannak számotokra anyáitok, leányaitok, nővéreitek,

atyai és anyai nagynénéitek, fivéreitek leányai és nővéreitek leányai, szoptató anyáitok és szoptató nővéreitek, anyósaitok, mostohaleányaitok, akik gyámságotok alatt vannak és olyan asszonyaiktól születtek, akikkel érintkeztetek. De ha még nem érintkeztetek velük, nem bűn, (ha feleségül veszitek őket). Fiaitoknak, akiket ti nemzettetek, a feleségei. Két nővér sem lehet nálatok feleségként, hacsak nem történt ez már régebbi időben. Bizony, Alláh megbocsátó és könyörületes.¹⁸

30 És tiltva vannak számotokra a férjes asszonyok, kivéve azokat, akiket jobbkezetek birtokol. Alláh rendelése ez nektek. S meg van engedve nektek ezeken kívül, hogy vagyonotokkal (más) asszonyokat kívánjatok meg, házasságot kötven s nem paráználkodván velük. Azoknak pedig, akiket élveztetek, adjátok meg hozományukat! Előírás ez; de nem vagytok vétkesek abban, amiben az előírás (teljesítése) után kölcsönösen megállapodtok. Bizony, Alláh tudó, bölcs. Az pedig közületek, aki (anyagilag) nem tehetős, hogy szabad, hívő asszonyokat vegyen feleségül, (elvehet valakit azok közül), akiket jobbkezetek birtokol, hívő rabszolgaleányaitok közül. Alláh a legjobb tudja a ti hiteket. Egyikötök a másikatól van. Vegyétek hát feleségül őket uruk engedélyével s adjátok meg nekik hozományukat méltányosság szerint!

30 Tiszták legyenek és ne paráználkódjanak s ne tartsanak szeretőket. Ha azonban házasságra lépnek és házasságtörést követnek el, érje őket a házasság (szabad) asszonyokra kirótt büntetés fele. Ez (a rendelkezés arra vonatkozik), aki közületek fél a bűnbeeséstől. De ha tartózkodtok, jobb nektek. S Alláh megbocsátó, könyörületes.

74 Hadd harcoljanak Alláh ügyéért azok, akik eladják az evilági életet a másvilágért! Annak, aki Alláh ügyéért harcol, akár megölik, akár győztes lesz, hatalmas jutalmat adunk. És milyen okotok lehet, hogy nem harcoltok Alláh ügyéért és a gyengékért a férfiak közül és az asszonyokért és a gyermekekért, azokért, akik így szólnak: „Urunk! vezess ki bennünket ebből a városból, – elnyomó a népe – s adj nekünk Magad mellől oltalmazót, s adj nekünk magad mellől segítőt!” Akik hisznek, Alláh ügyéért harcolnak, akik pedig nem hisznek, az ördög ügyéért harcolnak. Harcoljatok hát a sátán barátai ellen! Bizony, a sátán csele gyenge.

78 Akárhonnan is vagytok, utolér benneteket a halál, még ha magas tornyokban vagytok is. Ha jó éri őket, így szólnak: „Az Alláhtól van”. S ha rossz éri őket, így szólnak: „Ez tőled van”. Szóljatok így: „Mindenen Alláhtól van”. De mi van ezekkel az emberekkel, hogy egy beszédet is alig értenek meg jól?

86 Harcolj csak Alláh ügyéért! Csak te vagy kényszerítve rá. S ösztönözd a hívőket! Meglehet, hogy Alláh megfékezi a hitetlenek vitézségét. S Alláh a legerősebb a vitézségben és a legerősebb a példás büntetésben.

Óh, a Könyv népe! Ne lépjétek túl a határt vallásotokban! S ne szóljatok Alláh ellen, hanem (mondjátok) az igazságot! Bizony, a Messiás, Jézus, Mária fia csak Alláh küldötte és szava (is), amelyet Máriának mondott. S lélek (is van) Tőle. Higyjetez tehát Alláhban és küldötteiben s ne mondjátok: „Három!” Hagyjátok! Jobb (úgy) nektek! Alláh csak egyetlen Isten! (Távol legyen) az Ő dicsőségétől, hogy Neki fia lenne! Ővé, ami a mennyekben van és ami a földön van. Alláh eleendő oltalmazónak!”¹⁹

Jegyzetek

1. Mekka szentélye.
2. Célzás egy pogány arab szokásra, amely Mekkából hazatértükben divott közöttük.
3. Azaz: ne kezdjétek ti a harcot!
4. Azaz: a vallásháborúban még a szent hónapban és a szent helyeken is meg van engedve a megtorlás.
5. A „kis zarándoklat” (‘umra) kevés szertartással jár és a zarándokhónapok kivételével bármikor elvégezhető; a zarándoklat (haddzs) sokkal ünnepélyesebb, csak a két zarándokhónapban végezhető el s minden muszlimnak életében egyszer kötelesség megtenni.
6. Azaz Dhul-Qa‘da és Dhul-Hiddzsza.
7. Azzal, hogy a zarándoklat alatt kereskedtek.
8. Arafát helység Mekkától keletre van 4 órányira; onnan a zarándoklat alatt futva térnek vissza.
9. A Szent Hely (al-Mas‘ar al’Harám) Muzdalifa és Kuzah hegye, Mekkától keletre.
10. Azaz: akik a profétával együtt Mekkából Medinába vándoroltak ki.
11. Ez a szerencsejáték a pogány arab majszir. Hegy- és toll nélküli nyílveszőkkel játszották tevére, amelyet azután levágtak, feldaraboltak és szétosztottak a szegények között.
12. Úgy, hogy férjének visszaad valamit a házassági ajándékból, amelyet a férj ő érte adott.
13. Azaz: az örökös atyjára. Ez a hely a gyámra vonatkozik.
14. Azaz: özvegyasszonyoknak a négy hónap és tíz nap eltelte előtt.
15. A déli imádságot.
16. Ez a híres „trónvers”, az iszlám Istenfogalmának legszebb összefoglalása.
17. Azaz: rabszolgaleányt.
18. V.ö. III. Mózes 18:6–18.
19. A Szentháromság tanának tagadása ez a vers.

Somogyi József fordítása

105. (Az elefánt szúrája)

1. Vajon nem láttad, hogy cselekedett Urad az elefánt gazdáival? 2. Vajon nem fordította-e cselüket visszájára? 3. És küldött rájuk madarakat seregestől. 4. Akik megdobálták őket égetett agyag-kövekkel. 5. És tette őket féregrágra levélhez hasonlóvá.

Magyarázat

Noha ez az esemény viszonylag a közelmúltban játszódott le, toposzszerű felépítése, nyelvi szerkezete és funkciója szerint a hajdankor – a prófétáknak nem hívő népek pusztulását felidéző – büntető történetei közé tartozik (ld. pl. 89: 6–13), vagyis elmosódik a különbség a valóságos közeli esemény és a legendássá vált régmúlt között. Ez az esemény valójában a 6. század közepétájt – legvalószínűbb dátuma: 547 – zajlott le, amikor Jemen abesszin helytartója, Abraha – a bizánci császár, Iustinianus gyakori sürgetésére – hadjáratot indított az Iránnal szövetséges Lahmida ütközőállam, ill. annak beduin szövetségesei ellen. Valójában tehát nem Mekka ellen irányult, amely akkor még viszonylag a kezdetén állt – az Arab félszigeten átmenő „tömjénutat” monopolizáló – sivatagi „kereskedelmi kapu” szerepének a megalapozásában. Az eseményről van elsődrendű fontosságú, magát a hadjáratot rögzítő dél-arab feliratunk (Ry506), kortárs bizánci közlésünk (Procopius), továbbá észak-arab forrásunk (Huḍaylita dīwān), s a végülis valóban sikertelenül, vagy legalábbis a statusquot rögzítő hadjáratot viszonylag jól tudjuk rekonstruálni. Az esemény elemzéséhez ld. R. Simon, *L'inscription Ry506 et la préhistoire de la Mecque: Acta Orientalia Hungarica*, v. XXI/1967: 325–337; ua., *A mekkai kereskedelem kialakulása és jellege*, Értek. a tört. tud. köréből, Bpest, 1975: 75–85. E passzussal kapcsolatos problémákhoz a szakirodalomból ld. különösen J. Horovitz, *Koranische Untersuchungen*, Berlin – Leipzig, Walter de Gruyter, 1926: 96–8; R. Paret, *Der Koran, Kommentar und Konkordanz*, Stuttgart – Berlin – Köln – Mainz, W. Kohlhammer, 1971:522. A negyedik versben előforduló *sigyā* föltehetően a perzsa *sang-e gel* = agyag-kő összetételből származhat. A képhez ld. Józsué Könyve 10, 11: „Mikor pedig futnak vala ők Izrael előtt a bethoroni lejtőn, az Úr nagy köveket (*ʿebānīm*) hullata rájuk az égből egész Azekáig, és meghalának.” Valószínűleg járványra – talán feketehimlőre – utal a kép.

106. (Az egyezség szúrája)

1. A Qurayš egyezsége/egyezsége végett. 2. A nyári és a téli utazást (biztosító) egyezségére/egyezsége végett. 3. Azért, hogy tiszteljék a ház (i.e. a Ka^cba) Urát, 4. Aki ellátta őket táplálékkal az éhség ellen és biztonságot adott nekik a félelemmel szemben.

E szúra szorosan kapcsolódik az előbbihez. Tabarī (megh. 390/923/ Korán kommentárjában (*Tafsīr*) két hagyományt is említ, ami erre utal; Baydāwī (megh. 695, 692, vagy 710/1286, 1293, vagy 1310/1/ pedig kommentárjában elmondja, hogy Ubaiy Korán-verziójában össze is tartoztak, s az előző szúra végével mintegy célhatározói mondatot alkotott (*li-īlāf* helyett *li-ya'lafu* állt). E két szúra hajdani egységéhez valóban fontos adalék, hogy a hivatalos Korán-redakció előtti egyik legfontosabb verzióban, Ubaiy ibn Ka^b kódexében a kettő összetartozott (ld. Jeffery, *Materials for the history of the text of the Qur'ān*, Leiden, E.J. Brill, 1937:179). E szúra – Allahnak a Qurays törzs iránt gyakorolt különleges kegyeként – éppen azt a mozzanatot – az *īlāf*-ot – emeli ki a mekkai távolsági kereskedelem geneziséből és működéséből, ami valóban „a kereskedelmi kapu” kialakulásának *conditio sine qua non*-ja volt. Az *īlāf* – a Qurays kitűnő szervezőképességéről tanúskodva – eladdig ismeretlen, új típusú szerződés – egyféle gazdasági előnnyel kompenzált meg nem támadási egyezség – volt, amelyet a Qurays kötött a kereskedelmi útvonal mellett nomadizáló beduin törzsekkel. A szerződés érzékeltetésére idézzünk egy jól értesült forrást. Miután Hāšim – Muḥammad nemzetségének hős eponymosa – megkapta a bizánci császár menlevelét (*kitāb amān*): „visszaindult Hāšim ezzel a menlevéllel, és valahányszor elhaladt egy beduin törzs mellett, a (törzsek) előkelőitől *īlāf*-ot vett – és az *īlāf* azt jelentette, hogy biztonságban vannak (a törzsek) területén szövetség nélkül, vagyis az (*īlāf*): úti biztonság, annak ellenében, hogy a Qurays hoz nekik árukat, és biztosítják nekik (i.e. a törzsek előkelőinek) az áruk szállítását és kifizetik nekik tőkájukat és nyereségüket (i.e. az áruikért).” (al-Qāli, *al-Amālī*, Beyrut, 1964. III: 199–200.) A kérdéshez ld. R. Simon, *Hums et ilāf ou commerce sans guerre (Sur la genèse et le caractère du commerce de la Mecque)*: Acta Orient. Hung. v. XXIII/1970/: 205–235, u.a., *A mekkai kereskedelem kialakulása és jellege*: 102–114. A szúrához a szakirodalomból ld. különösen: H. Birkeland, *The Lord Guideth, Studies on Primitive Islam*, Oslo, 1956: 102–130: ld. Birkeland értelmezésének – véleményem szerint is szükséges bírálatához R. Paret, i.m.: 523. Az első vers különböző értelmezési lehetőségeihez ld. T. Nöldeke – F. Schwally, *Geschichte des Qorans*, I. Teil, Leipzig 1909²: 91, Anm. 3; Paret, i.m.: 522–3.

Simon Róbert fordította és kommentálta